Published and distributed under permit (No. 391), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office at Jersey City, New Jersey. By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

# СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 200. — Джерзи Сити, Н. Дж., второк, 29. серпня, 1922. — VOL. XXX. — No. 200. — Jersey City, N. J., Tuesday, August 29, 1922. — THREE CENTS

## АМЕРИКАНСЬКІ БИЗНЕСОВІ І ПОЛІТИЧНІ КРУГИ ПРОТИВЛЯТЬСЯ, АБИ ПРАВИТЕЛЬСТВО ВЗЯЛО В СВОЇ РУКИ КОПАЛЬНІ УГЛЯ І ЗЕЛІЗНИЦІ

**ВАШИНГТОН, Д. К., 27. серпня.** — В тутешніх політичних кругах повстала велика опозиція проти плянів, аби правительство Злучених Держав взяло в свої руки копальні угля і зелізниці.

По нараді у президента Гардинга в Білому Домі в минулу пятницю, в якій взяли участь президент Гардинг, міністер судівництва Догерті, сенатор Каммінс, голова сенатської міжстейтової торговельної комісії, і конгресмен Винслов, голова міжстейтової торговельної комісії палати послів, розійшлася вістка, що там порішено предложити в Конгресі били для уповажнення президента Злучених Держав віддати в руки правительства копальні угля і всі ті зелізниці, які самі не можуть виконувати своїх чинностий. Ся вістка розійшлась мов грім серед фінансових і політичних кругів у Вашингтоні і в Ню Йорку і скрізь викликала гадки спротиву. Фінансисти противляться, бо се вважають ударом для системи приватних підприємств в Злучених Державах, а за ними ідуть політики, републиканці ідемократи, котрі або інтересовані в углевих і зелізничих компаніях, або беруть від них вказівки, яку мають вести політику, або, впрочім, також заступають погляд, про потребу оборони приватного підприємства в Америці.

З уваги на те сумніваються, чи президент Гардинг виступить в Конгресі з домаганнєм обняття копалень угля і зелізниць в державні руки, але в усякому разі президент вважає, що він мусить ратувати кра і нарід перед наслідками, які може спричинити дальша промислова кріза в Злучених Державах, і тому мусить обдумати способи заради в потребі.

## СПРАВА ЗАРАДИ В УГЛЕВІЙ КРІЗІ В СТЕЙТІ НЮ ЙОРК

**ОЛБЕНІ, Н. Й., 27. серпня.** — Під особистим наглядом говернора стейту Ню Йорк, Натана Миллера, приготовано три законопроекти (били), які будуть предложені завтра (в понеділок) вечір в стейтовій леґіслятурі задля ратунковий акції вчасі углевої крізи в краю.

Зараз по прочитанню писма говернора били будуть предложені в стейтовому сенаті й есемблі.

Проектується іменовання стейтового адміністратора угля, і загалом топлива, який мати-ме власть таку як мав підчас війни.

Говернор має на меті передівсім заосмотрювати в уголь мешкальні доми.

На потреби адміністратора опалу він домагається 10 міліонів долярів.

## ГЕНРІ ФОРД ЗАПОВІДАЄ, ЩО ЗАМКНЕ СВОЇ ФАБРИКИ З ДНЕМ 16. ВЕРЕСНЯ С. Р. НАСЛІДКОМ НЕДОСТАЧІ І ДОРОЖНЕЧІ УГЛЯ

**ДІТРОЙТ, Миш., 27. серпня.** — Власник великих фабрик автомобілів у Злучених Державах, Генрі Форд, заявив, що наслідком недостачі угля він буде змушений замкнути з днем 16. вересня с. р. всі свої великі фабрики і розпустити понад 100,000 робітників і відмовити їм роботи у себе поти, поки не зможе дістати потрібного засобу угля.

Кромі того, казав Форд, що він не купив би угля до своїх фабрик також ізза дорожні угля, яку викликали власники копалень задля наживи вчасі страйку. Він противиться надуживанню промисловоі крізи для зиску наживників і тому не гадає їх підпирати. Хотяйби наживники готові були доставити йому угля більше ніж він потребує, то він, казав, не купить у них і не буде платити наживницьких цін.

Копальні угля, казав він, беруть тепер на місцях по $7 до $9, але се на ого думку занадто дорога ціна, якої він не заплатить.

Далі казав Форд, що власники зелізниць і копалень угля умовились задля наживи. Вони є засильні; хі тяжно файтувати і тому він рішив замкнути свої фабрики і з самих фабрик в Дітройт розпустити дня 16. вересня с. р., 70,000 робітників, а чимало також і з фабрик у других містах.

## ПРИХІД З ПОДАТКУ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ ЗМЕНЬШИВСЯ

**ВАШИНГТОН, Д. К., 27. серпня.** — Тимчасове бочислення федерального податку за фіскальний (скарбний) рік від 30. червня, 1921, до 30. червня, 1922, виказало, що скарб Злучених Держав в тому році дістав меньше понад 1 міліярд (біліон) долярів аніж в попередньому фіскальному році.

Попереднього фіскального року міністерство скарбу зібрало було з федеральних податків $3,228,137,673.75, а тепер лише $2,087,946,243.76, значить о $1,140,191,429.99 меньше.

Найбільше зложив державі стейт Ню Йорк, а головно місто Ню Йорк, бо понад пів міліярда (біліона) долярів, значить четвертину усього податку цілого краю. Одначе і прихід з нюйорського стейту в останньому фіскальному році зменьшився о 35%.

Податкові обчислення між іншим виказують, що уживанє тютюну в Злучених Державах побільшилось.

## БИЛ ПРО БОНУС В СЕНАТІ

**ВАШИНГТОН, Д. К., 27. серпня.** — Републиканські сенатори приготовили віддачу під голосованнє законопроекту про бонус для ветеранів у сей второк.

## ПІВТОРА МІСЯЦЯ ІМІҐРАЦІЇ В АМЕРИКУ

Федеральне Іміґраційне Бюро в Вашінгтоні звідомляє, що від 1-го липня с. р. — коли стали допускати іміґрантів до Злучених Держав — до 16-го серпня прибуло сюди 45,753 переселенців з ріжних країн світу. Найбільше число іміґрантів достарчила за тих півтора місяця Італія (10.064). Анґлія і Ірляндія (7,184), Чехословаччини (4,052), Німеччина (3,205), Росія (2.620) і Польща (2,243). З Східної Галичини прибуло доси лиш 116 душ, а з „Пинського округа" (так Іміграційне Бюро називає заняті Польщею частини Волині, Підляша і т. д. на схід від „лінії Кирзона") 114. Взагалі на протязі року може бути допущено з Східної Галичини 5,-786 міґрантів, а з „Пинського округа" 4,284.

## БУРЯ НА ПРАВОБЕРЕЖУ.

По донесенням з Киева, дня 26. і 27. липня с. р. шаліла на Правобережу буря, яка понищила огороди. Про силу вихру свідчиться, що він повиривав корінем столітні дуби. Богато суден наслідком бурі затонуло в Дніпрі. Температура впала з 30° на 8° тепла.

На Лівобережу буря перейшла непомітно.

## ХОЛЕРА В РУМУНІЇ.

В Молдавії занотовано кілька випадків холери. З Чернівець доносять, що в Новоселицях на Буковині занедужало на холеру кілька осіб.

## СРІБЛО І ЗОЛОТО В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

За 1921 рік в Чехословаччині добуто 354.005 кільограмів золота і 21.856 кг. срібла.

## ПОЇЗДКА ШАЛЯПІНА.

Відомий російський артист-співак Шаляпін вибирається в артистичну подорож по Скандинавії і Голяндії. Перший концертв Шаляпіна відбудеться в Стокгольмі. Після цієї поїзки Шаляпін вибирається до Англії.

## ВЕЛИКА КАТАСТРОФА В КОПАЛЬНІ.

В Сержи недалеко Кракова великі повені затопили копальню вугля, заливши входи до неї. Вода підмулила стіни, які упали на робітників і придавили їх. Згинуло кільканайцять осіб.

## ПОВІНЬ ПАПЕРОВИХ „ГРОШИЙ" В АВСТРІЇ

В Австрії є тепер понад 600 міліярдів (біліонів) корон.

З уваги, що тепер дають 60,-000 австрійських корон за одного американського доляра, то цілий сей „джонк" вартував би 10 міліонів долярів, якби його хто хотів купити.

## ТРАГІЧНА СМЕРТЬ ПОСЛА ДО ПЕРШОЇ ДУМИ

„Паследнія Новости" довідують ся, що недалеко Самари голодуючі убили і зїли бувшого члена першої думи Н. Крилова.

## НЕДОСТАЧА ОПАЛУ У ВІДНІ.

У Відні замітна велика недостача вугля і дерева. Бідне населення опалює печі паперовими кулями, які виробляються із газетного паперу намоченого у воді, збитого в масу і висушеного.

## ХОЛЕРА В БУКАРЕШТІ.

В Букарешті занотовано кілька випадків холери.

## ВІСТИ З УКРАЇНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ.

**Др. С. Дністрянський вибраний ректором на сей рік.**

Український Вільний Університет в Празі закінчив перший рік своєї діяльности. Університет складаеся з двох факультетів і має разом 21 професорів. На послідним засіданю сенату рішено покликати на слідуючий шкільний рік цілий ряд нових професорських сил, як тільки вдасться збільшити фонди, потрібні на удержанне університету. Брак фондів є головною перепоною в розвою університету. Істнує він завдяки прихильности чеського громадянства і не тільки не бере ніяких українських народних фондів, але ще й скріпляє матеріяльну основу істнования українського студенства в Празі.

Український Вільний Університет признають на рівні з иншими університетами і коли в маю в Празі відбував ся конґрес професорів висших шкіл, в якім брало участь около 500 професорів, покликано ректора Українського Вільного Університету на рівні з ректорами инших університетів до почесної президії.

Згідно з університетськими традиціями вибрано при кінці літнього семестра новий сенат на слідуючий рік. Ректором вибрано проф. д-ра Станислава Дністрянського.

Коли на радянській Україні українські наукові установи позбавлені змоги працювати а українські учені вимирають з голоду, коли під окупацією Польщі український університет мусить ховати ся в тайне підземеле, неначе перші християни вкатакомби, — Український Вільний Університет в Празі є живим свідоцтвом живучости української культури і голосним протестом проти поневолення українського народу.

## СЕГОРІЧНІ ЖНИВА В РОСІЇ.

По вістям одержаним Департаментом Хліборобства в Вашінгтоні Росія матиме після сегорічних жнив досить харчових запасів для того, щоб в слідуючім році прокормитись самій без посторонної допомоги. З окрема добрий урожай понад Волгою, в тих сторонах, які звичайно дають надвишку збіжа і де саме торічна посуха недобір спричинили тяжкий голод. Торічні жнива (1921) після відтручення зерна на засів і пашні для худоби залишили 19,922,000 тон зерна на хліб, або-ж 4,352,000 тон менше як Росія потребує. Обличують, що чистого жнива буде сего року 5,000,000 до 12,000,000 тон більше як торік, так що коли навіть справдяться найнищі обчислення, Росія зможе себе сама прогодувати і селяне матимуть досить зерна, щоб засіяти більше поля слідуючого жнива.

## ЖІНКА ЗА ГРОШІ.

У Вильні стався цікавий випадок. Жінка одного купця виїхала до Сопот, де в ній залюбився военний доробкевич міліонер. Залюблений богач приїхав до Вильна і просив купця відступити йому жінку за 25 міліонів. Купець зразу не хотів згодитися, але коли жінка загрозила йому, що втече від нього, він згодився на таку трансакцію. Забрав 25 міліонів, а жінка перейшла на власність міліонера.

## НЮЙОРСЬКИЙ ПОСАДНИК ХОЧЕ БУДУВАТИ НОВІ МІСЬКІ ПІДЗЕМНІ ЗЕЛІЗНИЦІ

**НЮ ЙОРК, Н. Й., 28. серпня.** — Мейор міста Ню Йорку, Джан Ф. Гайлен, оголосив учера в сити гол свій плян про збудовання нової системи підземних зелізниць в Ню Йорку, які мали би бути власністю міста й оставати під міським зарядом.

Мейор Гайлен пропонує 35 нових підземних зелізниць (собвеїв), продовжень теперішніх зелізниць, тунелів і мостів. Загалом нові шляхи мали би виносити 126 миль. Ціна будови сих шляхів була би $600,000,000. Уся робота мала би бути скінчена за 15 літ.

Кромі того Гайлен хоче перенести на місто деякі приватні підземні зелізниці в Ню Йорку.



## ГУВЕР ЗДЕРЖУЄ ПОМІЧ ГОЛОДНИМ В МОСКОВЩИНІ, А ЗАДЕРЖУЄ ЇЇ ЩЕ ЛИШ ДЛЯ УКРАЇНИ І КРИМУ

**МОСКВА, столиця Московщини, 27. серпня.** — Американська Запомогова Адміністрація оголосила, що перестане видавати американську кукурузу для голодуючих околиць Московщини з днем 1. вересня с. р.

Видачу кукурузи буде продовжувати лише в голодних околицях на Україні і на Кримі, де страхіття голоду тривають дальше.

Покищо не приготовано ще остаточних плянів на осінь, але вже обмежено також і годованне дітий.

Остаточні пляни будуть готові, аж як вернеться сюди директор Американської Запомогової Адміністрації, полковник Вилієм Н. Гаскелл.

З Криму доносять, що на цілому Кримі буде голоднеча цілу слідуючу зиму.

## ПЛАЧ В ДАБЛИНІ ПО КОЛЛИНСІ

**ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 27. серпня.** — Тіло покійного Михайла Коллинса перенесено з дому міської ради до тутешньої католицької катедри. Домовину перенесено улицями міста, які обляґли товпи плачучого народа.

Похорон в понеділок.

## ДЕ ВАЛЕРА РАНЕНИЙ, АЛЕ ВЕДЕ ДАЛІ ФАЙТ

**ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 27. серпня.** — Ірляндські повстанці Де Валери не перестають боротьби проти державних ірляндських військ.

В ріжних місцях виконують вони випади і напади на державні війська.

Кажуть, що Де Валера є ранений.

## СТРАТА ФРАНЦІЇ У ВОЕННІЙ ФЛЬОТІ

**ПАРИЖ, 27. серпня.** — Французький военний корабель, треднот „Франс" потонув наслідком випадку.

Через ту страту сила французької фльоти зменьшилась і тепер вже дорівнує силі італійської фльоти.

## ТРОБЛІ З НІМЕЦЬКИМИ ВОЕННИМИ ВІДШКОДОВАННЯМИ

**ПАРИЖ, 27. серпня.** — Аліянтська комісія „военних відшкодовань" Німеччини для них предложила німецькому правительству „ультимат", аби до середи представило аліянтам нові пропозиції, як і коли гадає сплатити їм сі „відшкодовання".

Вгадують, що колиб з тих переговорів нічого не вийшло, так французький премієр Пуанкаре покине других аліянтів і зачне переговори з Німеччиною у справі „відшкодовання" на власну руку.

## БОЛЬШЕВИКИ ВИСИЛАЮТЬ З РОСІЇ УЧЕНИХ І ПИСМЕННИКІВ

**РИГА, столиця Латвії, 27. серпня.** — Большевицький „уряд" зачне відставляти 200 російських учених і писменників, котрі не підпирають большевизму, до границі в понеділок, 28. с. м.

## БОЛЬШЕВИКИ ЗАСИЛАЮТЬ СОЦІЯЛІСТІВ-РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ НА ОСТРОВИ СЕРЕД ЛЕДІВ

**РИГА, столиця Латвії, 27. серпня.** — Большевики засилають соціялістів революціонерів на остров Новую Землю на Північному Ледоватому океані, куди навіть царі нікого не засилали.

Про долю 30 соціялістів-революціонерів, котрих большевики засудили на смерть, годі щонебудь довідатись.

## ЗАПОВІДАЮТЬ ВЕЛИКИЙ ГОЛОД В МІСТАХ РОСІЇ СЕЇ ЗИМИ

**ПАРИЖ, 27. серпня.** — Тутешні часописі подають вісти з Росії, які сповіщають, що сьогорічна зима буде найтяжша для міст в Росії.

Ненависть до большевництва серед народу зростає і він не хоче большевикам давати хліба. За кожду мірку зерна прийдеться большевикам зводити щораз тяжшу боротьбу із селянами. Наслідок буде такий, що в містах в зимі буде великий голод.

## ДО АМЕРИКИ ПРИЇЗДИТЬ СЛАВНИЙ РОСІЙСЬКИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР СТАНІСЛАВСЬКОГО

**МОСКВА, столиця Московщини, 25. серпня.** — Славний драматичний театр Станіславського виїздить на артистичну подорож по Европі й Америці.

Сеї осени обіде він европейські столиці і буде по кілька днів або тижнів в Берліні, Дрезні, Празі, Парижі і Лондоні. Відтак виїде на три місяці до Злучених Держав, куди його заанґажував Ф. Рей Комсток і Моррис Гест.

## БОЛЬШЕВИКИ МОБІЛІЗУЮТЬ НОВОБРАНЦІВ

**МОСКВА, столиця Московщини, 27. серпня.** — Большевицький „уряд" оголосив урядово мобілізацію новобранців, уроджених в 1901 році.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES: | | ПЕРЕДПЛАТА. | |
|---|---|---|---|
| Three cents the copy. | | Поодиноке число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign ond Jersey City Rates. | | В Джерзи Сити і заграницею. | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $ 2.7 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

# ІТАЛІЙСЬКИЙ ГОЛОС ПРО УКРАЇНСЬКУ ГАЛИЧИНУ

Італійська преса займається від довшого часу дуже живо справою Східної Галичини. Досі мали ми нагоду навести кілька італійських голосів в нашій справі, тепер подаємо у виїмках статтю ґенуенського денника „Il Cittadino" з 23. липня, писану спеціяльним його кореспондентом Карльом Россом, котрий в липні обїхав Польщу, Східну Галичину і був також у Львові.

Ся стаття звучить:

„Львів, що лежить на території „нової" Польщі і область Вильни, що находиться також в стані провізоричности, — се заборола й то цілковиті, мира і праці у Східній Европі.

„Перебуваючи в тім нещасливім Львові, де ще нині тисячі ворушаться у завзятім бою, як Поляки так і Українці, пригадую собі і скажу, що писав в часі ґенуенської конференції Вільгельм Ферреро в справі ладу на Сході. А говорив більше-меньше осьщо: „Побідники зробили похибку, відбудовуючи Східну Европу виключно проти Росії і проти Німеччини. Треба було занятись порівнанням з одною і другою могучістю".

„У ЛЬВОВІ ВЛАСНЕ ОПОВІДАЄТЬСЯ, ЩО ЗА ПОХИБКУ САМА ПОЛЬЩА ЗАПЛАТИТЬ НАСЛІДКАМИ. Для Вильни є Литва, що диктує свої права, підпомагані Росією і Німеччиною; для Східної Галичини Західно-Українська Держава. І ЛІҐА НАРОДІВ СТАРАЄТЬСЯ ЩЕ ТЕПЕР ЗВЕРНУТИ УВАГУ, ЩО СВІЖА КРОВ ПОТЕЧЕ ПО УЛИЦЯХ І ПЛОЩАХ ВИЛЬНИ І ЛЬВОВА.

„Польща думала розширити свої фронти так, щоб дійти до Балтійського моря на півночі, і до Чорного на півдні. Отсе та великанська програма польської републики. Колиб вона була переведена, то Східна Европа осталась би в ненормальнім положенню, яке не могло би довго вдержатись. Щодо мира на Сході то Найвисша Рада своїми рішеннями провокує безконечну війну. Своїми рішеннями?

„Одначе які вони є що до Східної Галичини, ми не знаємо.

„Поляки тямлять добре рішення у Спа; Українці памятають на лондонську конференцію, яка маючи рішити сю справу, не була скликана. Вкінці велике значіннє має пропозиція канадійського делеґата на Лізі Народів у вересні, 1921, якою Рада Ліґи Народів звертала увагу Найвисшої Ради, що справу Східної Галичини належить конечно дефінітивно полагодити...

„Чиж не пригадуємо собі, що в 1085 р. творила Східна Галичина незалежну державу, а коли 1253 р. папа Інокентій IV. післав королівську корону одному князеви з Романовичів, стала вона королівством?...

„Недавно була Галичина автономною провінцією, а вся Україна була поділена під ярмом Австрії і Росії, подібно як і Польща. Чому-ж воскресші малі держави трох великих народів Сходу, значить і Україна, не може забрати голосу і домагатись власної незалежности?"

„Одначе Польща, яка мусить обмежити свою експансію на північ, хоче через Східну Галичину перти до Чорного Моря, щоб мати полученнє із середземноморськими державами".

„Для мира на Сході є конечна незалежність Східної Галичини. Незалежність. Так пишемо тому, бо саме так поставлене се питаннє. Польща своїми економічними і експансивними границями хотіла-б втілити Галичину до своїх меж; Росія не спустить своєї уваги з того краю, а Україна бажала-б, щоби Східна Галичина і українські области Мадярщини і Буковини були зединені в нову державу Західно-Української Републики".

„Справа Галичини досі ще не рішена. Після розвалу держави Габсбурґів, утворився у Львові Український Уряд, який попав зараз в конфлікт з Польщею. Найвисша Рада із стратеґічних причин, — щоб із півночи задержати большевицьку армію — дозволила Польщі обсадити військом Східну Галичину. Наступи Українців здержано. Наслідком того вислано протести і меморіяли до Ліґи Народів. На конференції в Ґенуї Президія Української Національної Ради старалась приспішити полагодженне справи Сх. Галичини. Кров пролито на дармо; знищено папір і чорнило; змагання Українців не мали покищо успіху. Ось вислід таких великих змагань.

„Одначе Найвисша Рада мусить оконечно вирішити і то в основі, а не як якийсь там артикул сан-жерменського договору, справу Східної Галичини. Оскількиж сама Польща, або бодай яка одна партія польського народу, по так богато літах прийде до денного порядку над настроями тамошньої людности, гіршого в тім періоді мира чим підчас війни, — то ледви чи здійснить вона свої претенсії що-до Вильни і Львова...

„Ця справа незвичайно делікатна і скомплікована. В місті переважає людність польська, по селах живуть самі Українці. І Поляки намагаються спольщити село. І о диво! Примінено в тім випадку німецькі методи з Познанщини із законів Більова.

„Подумайте! Дня 10. липня сойм у Варшаві ухвалив закон, на основі якого авторизовано викуп великої посілости. З огляду на Східну Галичину поміщено в законі такі виїмкові клявзулі: 1) Свобідна продаж землі недозволена. 2) Продаж землі мусить бути дозволена польським кольонізаційним урядом. 3) Набуті добра можуть бути розділені виключно сим урядом в такий спосіб: а) в аренду поміж слуг давних власників польської національности; б) поміж польських жовнірів та польських інвалідів; в) вкінці, й то на останнім місці, поміж місцевих селян, оскільки се є в інтересі польської держави.

„Тому безвиглядним є балакати про 25-літню польську адміністрацію, бо Українці бояться спольщення їх землі, а Поляки повинні передбачити продовжуванне заворушень і конфліктів в безконечність.

„Що-ж дальше? Мала Галицька Держава тяготіла-б до Великої України — так твердять деякі. І се твердженне піддержують Французи, які в Україні хотять бачити тінь большевицької Росії.

„Оостається одно: Галицька незалежна република, відділяючи Польщу від Румунії може творити осередок активности осередної і східної Европи, з границями бувшої австрійської Галичини на півночі і з Перемишлем на заході. Таке полагодженне предложено в Лізі Народів.

„Так стоїть справа і ми повторюємо се аж до знудження, бо ми переконані, що колиб навіть припустили анормальність технічного положення, то з огляду на інтереси мира на Сході, створенне малих федеративних держав мусить творити конечну льоґічну розвязку сього питання.

„А через своє географічне положенне сі держави самі можуть сповнити післанництво мира, праці і торговлі у себе і на Сході".

# ВИБОРИ ДО ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ Й УКРАЇНСЬКА ГАЛИЧИНА

## ІНТЕРПЕЛЯЦІЯ В АНГЛІЙСЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ.

(Від власного кореспондента).

Кріза в Польщі покінчилася покищо тим, що сойм 205 голосами проти 187 ухвалив заяву довіря для начальника держави Пілсудского.

Наслідком сього при власти остає кабінет, покликаний Пілсудским, під проводом проф. Новака.

До задач, які ждуть сей кабінет, належить **переведенне виборів до польського сойму.**

Польський сойм істнує доси в тім складі, в якім утворився на початку істнування польської держави. Основи, на яких він утворився, не були одноцільні, тільки в ріжних частях земель,х які творять Польщу або завойовані Польщею, ріжні: инакші в бувшій російській Польщі, инакші в бувшій німецькій Польщі, инакші в польській части бувшого австрійського коронного краю Галичини, инакші в українській Галичині, инакші в Виленщині.

Так прим. в західній польській Галичині відбулися вибори до сойму.

В східній українській Галичині до польського сойму ввійшли польські посли до австрійського парляменту.

Виленщину заступають в польськім соймі делеґати, вибрані виленським соймом, який — як відомо — був зложений з самих Поляків.

Польський сойм вже від довшого часу працює над новим виборчим законом, на якого основі мають відбутися нові вибори.

В останніх днях він покінчив сі праці і рішив, що вибори до сойму мають відбутися 5. падолиста, а вибори до сенату 11. падолиста сього року.

Я не буду подавати докладного змісту виборчого закона до польського сойму. Зазначу тільки те, що може бути цікаве з огляду інтерес тих українських земель, які знаходяться під окупацією Польщі.

На основі польської конституції виборче право до польського сойму має бути загальне, рівне, безпосереднє, тайне і пропорціональне.

І сею постановою польської конституції Поляки очевидно будуть хвалитися перед світом, які то вони свободолюбні і справедливі.

Одначе виборчий закон Поляки вміли так „змайструвати", що про **рівність** виборчого права не може бути мови.

Спосіб на се — дуже простий, який галицькі Поляки випрактикували ще в Австрії. Називається він: **виборча ґеометрія** і полягає на відповіднім поділі виборчих округів. На польських землях виборчі округи малі, на не-польських — великі. Через те Поляки можуть вибрати більше послів, ніж инші народи. При тім розграниченнє округів таке, щоб по змозі як найбільше инших національностий втопити в польськім морі.

При пропорціональнім голосуванню в кождім окрузі кожда ґрупа, яка виступає з своїми кандидатами, розпоряджає т. зв. рештою голосів, себто тими голосами, яких число за мале, щоб давала право мати посла. В державах, де є пропорціональне голосуваннє, звичайно всю ту решту голосів одної й тої самої ґрупи в усіх округах зраховується разом і на сій основі признається сій ґрупі ще відповідне число послів. Сих послів вибирається з т. зв. „державної лісти", яку звичайно виставляє кожда ґрупа побіч ліст окружних. Отже в Польщі постанова про „державну лісту" така, що виходить на користь великим партіям, а на шкоду слабим.

• • •

Для нас Українців найважнійше те, що польський сойм рішив перевести вибори до сойму не тільки на тих землях, які на основі міжнародного права творять польську державу, але також на тих землях, які Польща безправно загарбала. До сих земель належить передовсім українська Галичина, далі Виленщина, в кінці ті землі Великої України, які Польща загарбала на основі рижського договору. В свій час я подав у „Свободі" спис виборчих округів у Польщі; з того спису видно, що тими округами обнято також згадані землі, які правно не належать до Польщі.

Треба згадати ще про одну постанову виборчого закона до польського сойму, а саме: що кождий вибраний посол мусить заявити, що він є громадянни польської держави, бо инакше його вибір буде неважний.

Ся постанова обчислена очевидно на ті землі, які Польща безправно загарбала і яких населенне не вважає себе громадянами польської держави. Польський сойм боїться, щоби з тих земель не повиходили посли, які в польськім соймі заявлять, що вони не є громадянами польської держави.

• • •

З земель, які Польща безправно загарбала, **найбільше міжнародне значіннє має українська Галичина.** О тому, бо істнує цілий ряд міжнародньоправних актів, які стверджують, що Галичина не належить до польської держави, тільки знаходиться під суверенністю держав антанти.

Тому питанне, чи Польща переведе вибори до польського сойму також в українській Галичині, **є питанием міжнародньої політики.**

Се питанне вигинуло вже в англійській палаті громад, де посол Мослей поставив до правительства запитаннє, як воно ставиться до справи переведення виборів до польського сойму в українській Галичині.

Інтерпеляція й відповідь правительства звучали:

„Посол Мослей питає преміера, чи польське правительство наміряє перевести вибори до польського сойму у Східній Галичині і чи з огляду на те, що відповідно арт. 91. договору в Сен-Жермен самі тільки союзні й заприязнені держави компетентні розпоряджати правами до Східної Галичини, — зроблено яке представленнє супроти польського уряду з приводу його самовільної акції".

Державний підсекретар для справ закордонних Гармсворт відповів:

„Дня 21. лютого с. р. польський сойм ухвалив, щоб вибори до нового польського сойму відбулися не пізнійше як 1-го жовтня с. р. Дожидаємо звіту дотично становища польського правительства до виборів у Східній Галичині. До того часу я не можу дати ніякої заяви щодо того, чи є вказаним або ні зробити представленнє в суґґерованім змислі".

Посол Мослей: „Чи польське правительство заповіло, що воно не наміряє переводити виборів до польського сойму у Східній Галичині, а коли ні, то чи се булоб нарушенням сен-жерменського договору?"

Гармсворт: „Ми дожидаємо в тій справі звіту польського правительства".

Що зроблять великі держави антанти, — чи вони заборонять Польщі переводити в українській Галичині вибори до польського сойму, — не знати.

Одначе з інтерпеляції в англійській палаті громад і відповіди англійського правительства видно, що за сею справою слідять великі держави, антанти, що вона є справою міжнародного значіння.

• • •

Також Поляки, хоч удають дуже бундючних і втягають у виборчий закон до польського сойму також українську Галичину, — в дійсности розуміють, що **їм не вільно переводити виборів до польського сойму в українській Галичині.**

Свідчать про се отсі факти:

Польські посли з української Галичини поставили в польськім соймі отсе внесенне:

„Національні відносини в воєводствах східної Малопольщі дають закордонним чинникам — хоч не слушно — привід займатися мнимими кривдами непольського, в першій мірі українського населення. Високий сойм задумував уже давнійше занятися управильненнем умов національного співжиття в тих воєводствах в рамах передбаченої конституцією воєводської самоуправи. Одначе уряд не предложив доси проєктів такого закона, хоч нема недостачі матеріялів, розглянених особливо львівським самоуправним виділом. Полишеннє сеї важної справи будучому соймови повинно бути виключене, тому високий сойм зволить рішити:

Взивається уряд, щоби безпроволочно, а на кождий випадок перед закінченнем праць теперішнього сойму предложив проєкт закона про самоуправу, головно в воєводствах з мішаним населенням".

Про се внесенне пише краківський щоденний часопис „Час", орґан польських консерватистів, що воно відноситься до „кресових" воєводств, в **першій мірі до Східної Галичини.** Ся справа — каже „Час" — є дуже трудна до належного управильнення, бо має дві сторони, які остають в противенстві з собою. З одного боку мусить бути справа так поставлена, щоби в мішаних воєводствах **не наступило покривдженне і пригніченне польського населення,** яке давно там осіло і має за собою найсвятійші права до розвитку. З другого боку треба тямити про те, що маємо діло зі справою, **яку пильно слідять на заході і дуже успішно проти нас використовують.** Полагода сеї справи мусить наступити **в порозумінню з великими державами, заступленими в Найвисшій Раді,** коли питанне державної приналежности „кресових" земель (Східної Галичини, а також Литви) має вже раз зійти з порядку дня і має бути полагоджене не провізорично і згідно з нашими бажаннями. Загально відомо, що головно **щодо Східної Галичини оголошенне нами соймових виборів могло би бути дуже критичною датою в міжнароднім розвитку червоноруської** (чому не „східно-малопольської"?! — М. Л.) **справи.** Мусимо виминути **протест і заборону найвисшої Ради,** а виминути можемо тоді, коли зуміємо управильнити наше відношенне до непольських народностий. Се вже буде справою переговорів з Англією і Францією, щоби тоді добути їх згоду на вибори на територіях, офіціяльно непризнаних доси Польщі Найвисшою Радою. Від того, яке принятте знайде в соймі внесенне про воєводську самоуправу, залежить доля значної части нашої вітчини".

Ось які польські пляни: ухвалити якусь „воєводську самоуправу", вмовити в Англії і Францію, що та „самоуправа" полагоджує справу української Галичини і дістати дозвіл Найвисшої Ради на переведенне виборів до польського сойму в українській Галичині.

Хоч великі держави антанти доси не зробили нічого, щоб усунути з української Галичини польську окупацію, **якій вони самі винні,** — одначе все таки годі допусти, щоб Польщі вдалося так „хитро мудро невеликим коштом" одержати згоду Найвисшої Ради на переведенне виборів до польського сойму в українській Галичині.

Боротьба українського народу за державну незалежність і зокрема справа державної незалежности української Галичини **занадто велика й важна справа,** щоб вона далася вблагати в рами „воєводської самоуправи" в границях польської держави. Се така велика й важна справа, що коли Польща не зречеться панування над українськими землями, **то вона розсадить саму Польщу.**

Знають се великі держави антанти, знають се й Поляки.

Мусимо очевидно бути приготовлені на найгірше, себто на те, що Польща буде переводити вибори до польського сойму в українській Галичині, а держави антанти будуть мовчати, як мовчали при поділі української Галичини на воєводства.

**Та не буде мовчати український нарід,** як тоді не мовчав.

Тоді начальник польської держави почув коло своєї голови свист української кулі.

**Чи Польща думає, що український нарід позволить їй перевести на українській землі вибори до польського сойму?**

Гайдельберг, 7. серпня, 1922.

**Д-р Михайло Лозинський.**

# ВІСТИ З „УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА" В БРАЗИЛІЇ.

Дня 16. липня с. р. були збори в школі на лінії Ріо Прето в Прудентополісс в цїли переміни товариства шкільного в товариство „Український Союз".

Збори отворив о. Естахій Турковид ЧСВВ.; відтак здав звіт з українського зїзду в Дорізоні і вияснив статут „Укр. Нар. Союзу" в Бразилії.

До товариства „Українский Союз" в Ріо Прето вписалось 36 членів і членкинь. До виділу увійшли: голова Никола Дацюк, заст. Прокіп Демчук; секретар Олекса Кузищин; скарбник Андрій Шмулик. Виділові: Карпо Антонюк, Пилип Рісний; контрольори: Іван Пастух, Василь Угрин.

# БРАЗИЛІЙСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ.

З причини великого непорозуміння в Бразилії що до вибору президента републики, тому вибраний президент, котрим є др. Артур Бернардес, хоче уступити а на своє місце ставить д-ра Лавра Северіяна.

# ПЛЮЄ В СВОЮ ВЛАСНУ КРИНИЦЮ!

Родина Барвінських виріклася публично одного із своїх членів, а саме д-ра Евгена де Фаха Айхінген Барвінського.

Цей пан, котрого мати була рідною сестрою незабутнього д-ра Евгена Олесницького, а котрого дядьки, Володдимир, Осип і Олександер записалися золотими буквами на сторінках українського відродження в Галичині, пішов на службу польську. О тім була вже мова на стовпцях „Свободи".

Українець на вислугах у ворогів рідного народу, де явище незвичайно сумне, але, на жаль, не виїмкове.

Мали ми і маємо таких апостатів чимало!

Українці князі, засівши на пристолах північно-руських, бурили Київ, столицю нашої землі, син українського великого письменника Михайла Коцюбинського, провадив большевиків на Київ, серед польської шляхти, котра верещить песячими голосами „нєма Русі", єсть чимало нащадків, давних українських родів, в большевицьких грезвичайках, окривавлених українською кровю, чимало імен на „енко", отже суто український, український письменник Михайло Яцків, редаґує польонофільський д н е в н и к „Рідний Край" і т. д. і т. д. А Зубрицький, Мончаловський, Наумович і ціла москвофільська кліка в Галичині аж до Дудикевича і Яворського, а колишні царські посіпаки в Росії, а славний „Кієвлянин" з усіми Піхнами, а Зиблікевич з цілою фалянгою урядників колишньої цісарської Австрії. — Господи! якийкий хибуз не родився на буйній українській землі по цей і по той бік Збруча!!

Але др. Евген Барвінський це виїмкова квітка, це окрема порода птиці, що своє власне гніздо каляє, що в свою власну криницю не плює, а лле туди найгірші помиї, найпоганійшу нечистоту з завзяттєм гідним кращої справи.

Тут уже якась хоробка манія, вчинки ненормального чоловіка. Др. Евгенїюм Барвіньскі видав тепер у Львові, розуміється польською мовою, брошуру, в котрій плюгавить українську інтеліґенцію від найдавнійших, до теперішних часів.

І Хмельницький і Дорошенко і Шептицький і Кость Левицький і Петрушевич, одним словом, усі, що твердо стоять на ґрунті самостійности й окремішности українського народу, де бунтарі, амбітники, анархісти, це виновники безталання „Руси", бо на думку Барвінського одиноке для нас спасення — Польща. Хто не вбирає польського контуша, так як др. Евген Барвінський, не говорить і не пише по польськи, так як він не хрестить дітий своїх на латинську віру, не плюгавить українського народу, цей ворог України!

До такого безглуздя не дійшов ніхто із наших зрадників національних.

Можна бути за федерацією з Росією, або з Польщею, як Моркотун, Панейко і Яцків, це оріентація політична, з котрою щирі Українці будуть невпинно боротися, як зі шкідливим явищем, можна вислугуватися большевикам, з котрими пораховується український народ, як не нині, то в будучности, але як можна такі дурниці писати, як пише др. Евген Барвінський, це вже прямо незрозуміле!!

Тут і полеміка зайва, бо такого хоробливого грішника не навернеш, а, щоб його брошура могла когонебудь серед Українців збаламутити, це також неможливе. Ми переконані, що навіть д. Яцків прочитає її і раменами здвигне.

Може собі др. Евген Барвінський що тижня друкувати за польські гроші такі нісенітниці, — вони нам не зашкодять, а краще поможуть, бо коли есть між нами люди хиткі і нерішимі, то для них дщ. Е. Барвінський буде відстрашаючим приміром до чого веде відірваність від рідного ґрунту.

Друга річ, враження, яке подібні брошури роблять на Поляків і на заграницю.

Поляки витають такі песячі голоси, як тріюмф яґайлонської ідеї і показують їх з великим вдоволеннем своїм протекторам в роді панів Пуанкаре, Мільеран, а навіть Ґучков і Мілюков та кажуть: „ось дивіть що пише Українець про Україну!" Ґв тім найгірша шкідливість діяльности таких відступників як Евген Барвінський.

Хочеш бути Поляком, будь собі. Ніхто тобі не боронить, як не боронять козі ліса. Поживем і без Евгенів Барвінських. Але тоді лиши Україну в спокою і не плюй у власну криницю, бо це погано, глупо і грішно. Требаж навіть таким панам як др. Евген Барвінський мати хоч крихту сорому і чести „Віри да міру знай!"

Пан Евген Барвінський удостоївся за свою службу всіляких почестей. Він ще за колишньої Австрії дістав був ордер і титул консерватора, а тепер займає гарну посаду і диви-диви, як у воєводи вскочить. Був колись воєводою наш Кисіль, чому тепер не може бути Барвінський

Але найбільша честь, якої він дослужився у Поляків, це рецензія на його найновійшу брошуру, — згадайте кого?

Самого Францішка Равіти Ґавронського.

Цей сеніор шовіністів польських, 80 літний лицар у безнастанних боях з дичею гайдамацькою написав на три шпальті рецензію про епохальне відкриття Барвінського, що інтеліґенція українська, або як він пише „руска", це анархісти. Тая рецензія поміщена в „Ржечпосполітей" ч. 198 і про неї можна сказати „варт палац Паца, а Пац палаца", або по нашому: „яке їхало, таке здибало".

Здибався др. Евгенїюш з Францішком Ґавроньским і хоч ріжниця віку поміж ними дуже велика, то все таки вони з фантазією молодих кресовців герцюють на своїх кониках, побиваючи на право й на ліво „дзіч гайдамацьку". І дійсно годі сказати, хто з них більший лицар, в кого більше сармацького завзяття. От дійсно — сармацького!

На зразок наведу одно речення з рецензії пана Заґлиби, — пардон! — Равіти Ґавроньського.

„Шептицький, Л е в и ц ь к и й (Кость), Лозинський, Петрушевич і другі, котрих батьки вважалися ще Поляками (?!), витирають лавки в передпокоях Ватикану, в міністерствах французьких, у Лойд Джорджа, з такою самою витрівалостю, з якою ті самі панове зверталися в часі війни до царя Миколая, до Франц Йосифа і Вільгельма".

Казати, чи перестати?

Гадаю, що досить отсього отного речення, щоб зрозуміти до якого заддурманення може дійти компанія в розі Барвінський-Ґавроньскі.

**Батьки Костя Левицького, Лозинського і Петрушевича ввжалися Поляками, митрополит Шептицький витирав передпокої Вільгельма, — ні тут вже усьо кінчиться!!**

Пане Равіто! „Кто яда флякі, мислі же каждн такі". Ви поміняли ролі. То якраз батьки ваші і вам подібних були ще Українцями, а їх сини стали україножерами, то якраз польські патріоти кричали колись Франц Йосифови до уха „Пржи тобє стоїми і стаць хцеми", а як увійшли Москалі до Львова, то сипали їм цвіти під ноги і козацьким коням хвости закручували, то ви, патріоти польські, за час війни на двох і трох стільцях сиділи, а ми, звісна річ, ми хлопи, демократи, ми тої вищої дипльоматії не вміли і можливо що якраз тому й вийшли з війни з порожними руками, — от як воно!

„У кого масло на голові, най не лізе на сонце". Це требаб сказати панам в роді Евгенїюша Барвінського і Равіти Ґавроньского. „Але, ґадай до него!"

До них хоч і в мерзера стріляй — не почують. Та нехай їм! А нам одна наука: „погано, коли чоловік зійде на пана", на такого, як панове Евгінїюш і Равіта.

Най Господь стереже кождого з нас від такого лиха!!

**Крегул.**

# ГАЙДАМАЦЬКІ ПРОВОКАЦІЇ.

Під таким заголовком „Курер Станіславовскі" доносить, що „темні індівідуа" підпалили стацію Сопова і перевали телеграфічні дроти, недалеко Кут. Подаючи сю новинку редакця тої брукової ґазетки додає, що „гайдамацький елемент" використовує безладдя і крізу польського уряду та кпить собі із влади. На думку автора новинки, тільки сильна рука і терор змусить провокаторів шанувати польську владу.

# МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

НЮ ЙОРК, Н. Й. Товариство „Зоря", від. 69 повідомляє, що надзвичайний мітинг відбудеться о 7. годині вечером в вівторок, дня 29. серпня, в гали У. Н. Дому під ч. 217-19 Іст 6-та ул. На порядку нарад дуже важні справи. — Н. Забавчук, предс.; Й. Мартинів, секр.

# КОНҐРЕС УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА В ПРАЗІ

## I.

Одною з найважнійших подій для українського студентства без ріжниці партійних переконань і без огляду на території, в яких воно тепер проживає, се давно підготовлюваний конґрес, який відбувся в Празі в днях 21. червня до 7. липня 1922 р.

Конґрес обняв собою цілість студентського життя, не лишаючи ні одного питання не передискутованим і не вирішеним. Дати картину конґресу в одній статті, є дійсно неможливе і через се обмежимося до заподання загальних уваг і спостережень, лишаючи на пізнійше заподання резолюцій, змісту рефератів, праць комісій і т. п.

Завважимо, що чеське правительство до останнього моменту зволікало з дозволом на відкриття конґресу і виданням віз для студентських делеґатів із заграниці, а то задля політичних відносин: польське і українське радянське посольство в Празі робили горячі заходи, щоби не допущено до відбуття конґресу. В справу однак вдалося, на просьбу орґанізаційного комітету конґресу, чеське студентство через свій професіональний союз і своєю рішучою поставою вимогло на чеськім правительстві видання позволення на офіціяльне відкриття конґресу українського студентства в дні 28. червня с. р. Чеське правительство застерегло собі, що на конґресі не можуть бути порушувані справи, які нарушувалиб інтереси чесько-словацької держави.

Так отже офіціяльне відкриття конґресу відбулося 28. червня с. р., а звичайні наради тревали від 21. червня до 7. липня с. р.

Участь в конґресі брали: представники української краєвої студентської Ради західних земель України у Львові (5 делеґатів з 40 мандатами), Союза Соціялістичної Молоді Сх. Галичини (4 дел. з 5 манд.), Ліґи українських студентів у Львові (1 дел. з 1 манд.), Буковини (2 дел. з 5 манд.), Чехословаччини (25 дел. з 25 манд. ділилися вони на 3 ґрупи: пражська правиця, поступова і соціялісти всіх напрямків — з делеґатами з Праги, Берна, Пшібраму і Йосифова), Австрії (7 дел. з 10 манд. — ділилися на 2 ґрупи: демократичну і соціялістичну), Союза українських студентських Громад Польщі у Варшаві (7 дел. з 10 манд.), Німеччини (3 дел.), Югославії з Любляни (1 дел.), Загребу (1 дел.), Румунії (1 дел.). — Разом 57 делеґатів з 103 мандатами, заступаючих біля 5.000 зорґанізованого студентства.

З технічних причин опізнився і приїхав по закінченню конґресу делеґат студентства, пробуваючого в числі 3.480 душ на Балканах; так само з технічних причин не приїхали, присилаючи лише привіти, делеґати українського студентства з Америки, Франції Єгипту, як рівнож Вел. України.

Приїхав натомісць п. Палідвор (бойкотований), який хотів заступати краківську Громаду Еміґратів і бойкотованих Галичан, одначе на домагання галицької делеґації його виключено з конґресу перед приступленянм до нарад, з чим вповні солідаризувалася прибувша за кілька день варшавська делеґація, заявивши, що не лиш Громада бойкотованих Галичан, але Громада Наддніпрянців в Кракові (в числі 40 студ.), яку по дисциплінарним причинам виключено із складу варшавського Союза, не може бути заступлена на конґресі.

Святочне відкриття конґресу відбулося, як згадано, 28. червня с. р. у великій салі Студ. Дому, на яке запрошені були визначнійші українські громадяне та інституції в краю і на еміґрації, всі вищі школи Чехословаччини як наші так і чужі, визначнійші члени чужого громадянства і всі европейські студентські професійні союзи. Деякі з них, по причинам технічної чи иншої натури, не могли взяти участи в конґресі, присилаючи натомісць привіти з висловами симпатії для наших змагань і побажаннями як найуспішнійшої праці.

О год. 10.30 при битком набитій салі, відчитав і привитав конґрес голова орґанізаційного комітету тов. др. Харак, після чого вибрано звичайну президію конґресу, зложену з 5 членів тов. Ігоря Федова (Відень), як предсідника, тов. Подолянки (Галичина) і тов. Чернявського (Наддніпрянці — Прага), як заступників, тов. Чичкевича (соціялісти — Відень) і тов. Лоського (Берлін) як секретарів. — Крім цього вибарно почесну президію конґресу в особах: проф. Кримського, чолови Академії Наук в Київі, д-ра Щурата, ректора українського університету у Львові і д-ра Колесси, ректора українського Вільного університету в Празі. Рішено рівнож вислати делеґацію, яка в імени конґресу мала висловити слова пошани президентови чесько-словацької републики п. Масарикови і зложити подяку за його прихильність до українського студентства.

Після привіту, виголошеного іменем президії, тов. Федевом, забрав слово іменем почесної президії і від українського Вільного університету в Празі, п. ректор Колесса; після нього промовляли представники нашого (від Горож. Комітету, уряду З. У. Н. Р., Тов-а ім. Шевченка у Львові і т. п.) і чужого Громадянства, а дальше витали зізд на своїх мовах представники чужого студентства а то Чехи, Білоруси, Москалі (соціялреволюціонери), Американці, Шведи, Французи і т. д. — Всі в своїх гарних промовах висказували симпатії для праці і змагань українського студентства і побажання співпраці в кращих умовах у вільній українській Державі. Опісля виголошували привіти представники поодиноких українських студ. делеґацій. Вкінці приступлено до відчитання надісланих телеґрам і привітів. З причини великої їх скількости відчитувано привіти лиш частинно. Телеґрами і привіти надіслано із всіх сторін світа. Велике одушевлення викликав привіт від студентів, запроторених в тюрмі у Львові; оплескувано остентаційно привіти і телеґрами з Прикарпатської України; з радістю слухано провітів з далеких країв, як з Америки, Єгипту і т. п. Ненадійно зявилися і 2 телеґрами від союзів польських студентів у Варшаві, в яких вони бажають успіхів в працях конґресу „для добра свеґо народу". Годиться зазначити, що на конґрес не були запрошені Поляки і Румуни, а також і Москалі, за виїмком со.-революціонерів. На відчитанню телеґрам і привітів, з причини пізної пори, закінчено офіціяльне і святочне відкриття конґресу.

Як зазначили ми, конґрес почав свої наради вже 21. червня с. р. Першого дня вислухано звіту конґресу: „Конґрес українського студенства Зах. земель України і Еміґрації", вибрано мандатну комісію (голова тов. Подолянка — Галичина), а врешті до приїзду решти делеґацій ухвалено як тимчасову слідуючу плятформу конґресу: „У конґресі беруть участь студенти-Українці, зорґанізовані у станових гуртах на Зах. землях України і Еміґрації".

Дня 22. червня с. р. принято правильник конґресу, уставлено мандати поодиноких делеґатів, вибрано президію конґресу і переведено дискусію над кількістю і чисельністю поодиноких комісій і підкомісій.

Слідуючого дня (23. червня) переведено вибір членів до отсих комісій: 1) орґанізаційної, зложеної з 14 осіб — голова тов. Шевчиків (Галичина, 2) економічної з 10 осіб — голова тов. Зоц (Праґа), 3) культурно-суспільної, зложеної з 18 осіб — голова тов. Я. Чиж (Галичина); ся комісія ділилася на 4 підкомісії: а) політично-ідеольоґічну, б) шкільну (університетську), в) фізичного виховання, г) жіночого питання.

Тогож дня вислухано звітів делеґатів Галичини, а то звіту з діяльности Української кр. студ. Ради Зах. земель України у Львові, і окремого звіту її економічного референта, як рівнож відчитано університетський реферат (часть V-ту) під заг. „Катакомби"). Сі звіти і реферат, читані при битком набитій салі, викликали надзвичайно велике враження. Ловлено кожде слово з краю і не рідко давалися чути оклики подиву над вислідом і величю праці українського студентства в Сх. Галичині. Слідне було рівнож велике заінтересовання чужинців, так що з конечности вже приступленно до видання реферату і частей звітів на 3 зах.-европейських мовах. Визначний Поляк проф. Будеон де Куртне був так заскочений присутністю галицької делеґації і університетським рефератом, що прямо не хотів вірити, щоби в XX. ст. наука терпіла.

Коли він, прохаючи о дати і дані і заявивши охоту своєї помочі і услуг в університетській справі, запитав о побажання галицьких делеґатів, ті заявили, що одиноке їх побажання є се, щоби поліція не переслідувала української святині науки. Велику сензацію викликали фотоґрафії з українського університету у Львові; їх розхопили репортери анґлійських і американських журналів.

Того-ж дня о год. 10. вечір здавали звіт делеґати з Буковини, представляючи свою працю під румунським режімом.

Допомогова централя „Цедус" — якого управа складається з голови, заступника голови, секретаря, скарбника і референтів: придбання фондів, розпреділення фондів і підприемств має за задачу нести матеріяльну допомогу українському незаможному студентству, як рівнож може вести окрему акцію для підмоги тих наукових і культурних інституцій, які по своїй діяльности стоять в тісному звязку з освітою української молоді. Веде акцію придбання фондів за границею в імени всього обеднаного в нім студентства, вихісновуючи для сього українські і чужі, офіціяльні і неофіціяльні установи і громадянство, позбавляючи рівночасно такого права всі инші територіяльні орґанізації; одинока українська кр. студ. Рада у Львові має право вести за границею окрему акцію придбання фондів на цілі українського університету у Львові.

24. 6. ц. р. здавали звіт инші делеґації, при чім над кождим з них заряджувано дискусію.

Від дня 26. червня почалися праці в комісіях і підкомісіях, які після вислухання рефератів і коррефератів, як рівнож після річевих дискусій, виготовлювали відповідні внески і резолюції до затвердження пленума конґресу.

Найбільше праці проявляли комісії орґанізаційна і економічна, які крім важних рішень в їх обсягу праць, виготовили статути двох централь, а то: „Центрального Союза українського студентства" (Цесус), і „Центральні допомоги українському студентству (Цедус). Як тимчасовий осідок обох централь назначено Прагу.

Професійний союз Цесус, (якого управа складається з голови, 2 заступників голови, 2 секретарів і референтів: дисльокаційного, шкільного, закордонних зносин, пресового, статистики і економічного) має за задачу згуртувати в собі всі українські студентські орґанізації в краю і на еміґрації у всіх справах професійної натури, з виїмком акції і справ допомогових. В управі „Цесуса" заступлено всі більші теріторіяльні студ. орґанізації, беручи рівнож на увагу і політичні угруповання.

В днях 26. 6 — 7. 7. с. р. крім засідань поодиноких комісій відбувалися засідання пленума конґресу, на яких резолюції всіх комісій в разі потреби ще раз передискутовувано і в 2 читаннях ухвалювано.

Крім статутів обох централь, ухвалено багато резолюцій по справам дисльокації українського студентства, по справам бойкоту, університетських і шкільних, політичних, економічних, преси, жіночого питання і тілесного виховання.

Резолюції сі поміщувати будемо в найблизших числах нашого часопису.

20. 6. відбувся в Празі святочний концерт акад. хору, який стягнув багато гостей. На привитання делеґатам українського студентства зах. земель України і еміґрації уладило чеське студентство вечір дня 22. 6., змагання мячеві Україна-Славія, а врешті виклад про орґанізацію чесько-словацького студентства.

Заходом українського студентства в Празі, уладжено в честь делеґатів проґульку до Карловог Тина дня 29. 6. і фестин в дні 2. 7. с. р.

## II.

Наради конґресу, від початку аж до кінця, велися під знаком навязання співпраці з тов. соціялістами. (Тут думаємо — коротко відповісти на статтю з крайними інсинуаціями і невірними відомостями про конґрес, поміщену дуже поспішно в ч. 15 „Землі і Волі" з дня 16. VII. с. р. „власного кореспондента" з Праги — а без ніякого порозуміння з Союзом соціяліст. молоді Сх. Галичини),

На 103 мандатів всіх делеґатів припало на соціялістів ріжних напрямків, згуртованих в соціялістичний бльок, 9 мандатів — під наглядним впливом комуністів. Поза бльоком було 2 тов. соціял-демократів з Варшави, а 1 с-дек з Праги, котрий — мимо того що входить в склад бльоку, не все брав участь в колективних виступах і енунціяціях цілого бльоку.

Вже з самого початку було наглядно видко, що тов. соціялісти не хочуть позитивно брати участи в конґресі. Се потверджувала відповідь на запрошення на конґрес тов. соціялістів з Берліна (що „шкода грошей на висилку делеґата, бо з цього і так нічого не буде") дальше сфабрикований протест „леґального" радянського посольства в Празі в імени 60.000 (!!) українського комуністичного студентства проти конґресу в Празі, цілковита непідготовка до конґресу тов. соціялістів і вплив на них поза конґресом стоячого якогось чинника (що вони закидують національній молоді).

Вдобавок Союз соц. молоді Сх. Галичини, не маючи змоги з технічних причин вислати своїх делеґатів, переслав свої бандати тов. соціялістам з Праги і Відня, які — будучи чотири роки відірвані від галицького ґрунту, виховані в еміґрантській атмосфері, без всяких відомостей про працю і побажання тов. соц. Галичини, до того не визначаючися інтелектуальними здібностями, не лиш що не могли їх як слід заступити, але й рішучо не могли відбивати настрою — голицького соц. студентства. Що більше! Дуже часто, зрештою може й несвідомо їх компромітували, а маючи — на жаль — майже половину мандатів цілого соціял. бльоку конґресу, своїми виступами (в чім в повні піддержувала їх пражська правиця) старалися перенести наслідки еміґрантської атмосфери на галицьку територію, де соціялістичне і національне студентство в богатьох справах іде чи то разом, чи паралельно поруч себе. На це кілька разів звертали увагу на конґресі галицькі делеґати, знаючи, що і вони не моглиб рішучо бути заступлені ніякою ґрупою національного студентства ча еміґрації, а що зрештою виказав сам конґрес, коли то в деяких справах галицька делеґація мала проти себе одноцілий фронт пражської еміґрації без ріжниці партійних (теоретичних і багатих у фрази) переконань.

Тов. соціялісти взяли участь в конґресі, щоб виявити перед світом свою добру волю, а передусім не брати цілої вини на себе за бойкот конґресу, тимбільше, що були свято переконані, що вже справа плятформи конґресу буде причиною їх виступу і дасть їм нагоду скинути вину з себе на національну молодь.

Більшість національної молоді все таки вірила, що співпраця з тов. соціялістами є можлива і вона наступить, бож під теперішню пору є багато справ, які вимагають спільного вирішення для добра загалу студенства без ріжниці їх суспільно-політичних переконань. До цього порозуміння перла в першій мірі галицька національна делеґація вже хочби тому, що бажала мати в своїй позитивній праці попертя цілого студентства без ріжниці переконань, а щоб це осягнути і втягнути до співпраці тов. соціялістів йшла на всякі можливі уступки, чим навіть зразила собі праві угруповання конґресу.

Вже дня 21. VI. ц. р. найбільш дразливу і грозячу розбиттям конґресу, мимо кількох передзїздових конференцій невирішену справу плятформи конґресу (на внесок гал. делеґації) розвязано в сей спосіб: До приїзду решти делеґатів ухвалюється слідуючу тимчасову плятформу конґресу: „У конґресі беруть участь студенти-Українці, зорґанізовані у становим гуртах на зах. землях України і еміґрації". — По приїзді инших делеґацій ухвалено 2 плятформи конґресу: перша резолюція більшости (92 гол.) се: „Єдина, незалежна українська держава, забезпечуюча права трудових мас українського народу"; друга, резолюція меншости (9 гол.) це: „Самостійна радянська република". (Твердження „власного кореспондента „Землі і Волі", неначе платформа зїзду була причиною першої сецесії соціял. делеґатів, є свідомо неправдиве.*)

В сей спосіб усунено найбільшу колоду і силоє факту втягнено до праць в конґресі тов. соціялістів, забезпечуючи їм заступництво в президії, у всіх комісіях і підкомісіях конґресу. Се сталося одначе не по їх бажанню. Соціялісти, бачучи, що мимо волі загналися за далеко, стаарлися вийти з конґресу при першій ліпшій нагоді, яка рівночасно далаб їм можність звалення за се вини на національну молодь. Квестія вини стала для них справою прінціпіяльною що зрештою виходило з їх офіціяльних заяв (29. VI. по офіціяльним відкриттю конґресу, при першій і другій сецесії), а вже зовсім не крилися з сим в півофіціяльних балачках (слова тов. Р. до Я. Ч.: „ми хочемо, щоб ви нас викинули, а не, щоб ми самі вийшли"). Потверджувало се і ведення цілоденних теоретичних диспут, без всякої позитивної думки, підчеркування в численних промовах про неможливість якої небудь співпраці з національною молодю, вигребування з актів справ давно вирішених і анульованням своїх власних рішень в деяких справах, роблення їх без причини справами прінціпіяльними (заява тов. Ч. в справу „Цедуса") і т. п. Національна молодь в імя загального добра постійно робила уступки.

Врешті після двотижневих нарад наступила перша сецесія з причини резолюції чисто формального характеру: іменно ухвалено, що „Резолюції політичні є резолюціями конґресу, коли ухвалено їх більшістю голосів; обовязують лиш сі ґрупи, які за ними голосували; ґрупи які заложили проти них „вотум сепаратум" можуть виставити резолюцію меншости". Протирезолюція тов. соціялістів, яка перепала, звучала: „Резолюції політичні не є обовязуючими, а є резолюціями конґресу тільки тоді, коли перейшли одноголосно; обовязують лиш сі ґрупи і т. д. (як вище)".

Національна молодь, бажаючи при своїй добрій волі ратувати ситуацію, увійшла в переговори з виступившим соціялістичним бльоком**) і приняла ряд його домагань; між иншими принято резолюцію соціялістів, анулюючи вже ухвалену резолюцію більшости.

Правдиве облича і „щире бажання порозуміння" виявили тов. соціялісти при виборі управи Професійного Союза — „Цесуса". Мимо, що вони репрезентували 9% усього студентства, заступленого на конґресі, віддано їм 2 місця в управі, в тім одно в президії — значить 20 проц.; вони одначе зажадали 2 місця в президії***) (на 5 членів 2) значить 40 проц. Можливо, що в своїй манії компромісовости і на се булоб згодилося національне студентство, колиб не обставина, що чисельно більша від усього соц. студентства ґрупа студ. Наддніпрянців-еміґр. в Польщі не малаб тоді ані одного представника (!) в президії. Се дало причину соц. бльокови стягнути вже апробовані і вирішені конґресом свої кандидатури, як рівнож заявити, що соціялістичне студентство не лиш, що не буде брати участи в управі „Цесуса", але й не вступить в його члени.

Подібно поступили і в справі „Цедуса"; іменно заявили, що мимо рішення конґресу (проти якого не протестували), що „Цедус" входить як автономний відділ в склад Профес. Союза — прийшли до переконання, що питання самостійности „Цедуса" являється для них прінціпіяльною справою, і в разі неанульовання даної ухвали конґресу, участи в „Цедусі", а навіть в працях комісій не возьмуть. — Національна молодь, бажаючи не допустити до повного роздвоєння згодилася на вироблення статута самостійної допомогової централі; що більше вона згодилася, щоб головою її став комуніст і до президії увійшов ще 1 с. дем. (значить 50 проц. заступництва).

Дня 6. липня с. р. о год. 10.45 вечір прийшло до другої і безповоротної сецесії соц. молоді, попередженої сецесією делеґатів Варшави, Берліна і Галичини (які одначе на просьбу президії вернулися). Іменно при другому голосуванню, всіх вже раз вирішених резолюцій, зажадали нагло тов. соціялісти, щоб резолюції в справі шкільництва на В. Україні були трактовані, як резолюції політичні, а не культурні. Сповнення цього бажання і ухвалення нещасливо склеєного внесення (властиво ходило їм о 2 резолюції в справі шкільництва на В. Україні, проти яких в комісії поставили противнесення), противилося би не лиш дотеперішнім ухвалам, але з формального боку взявши, булоб браком льоґіки. Щоб вийти із створеного положення, ухвалено внесення, що в оцінці резолюцій в справі шкільництва на В. Україні буде приноровлений до кождої з осібна такий критерій, який був принятий при всіх инших ухвалених політичних чи культурних резолюціях. Се не задовольнило тов. соціялістів, які, звалюючи вину на національну молодь, проголосили другу і безповоротну сецесію. Національне студентство ще раз виявило добру волю; знаючи, що причиною нещасливо зложеного внесення тов. соціялістів були 2 резолюції в справі шкільництва на В. Україні, змінило їх і ухвалило з сими поправками, які поставили в комісії тов. соціялісти. В сей спосіб усунено причину другої сецесії.

Одначе поворот тов. соціялістів не наступив... Сим виявили вони своє „щире бажання до порозуміння" і свою „чесність з собою", яку проповідували і дали незломний доказ, що були знарядям закулісових політичних інтриґ, сеї чародійної руки, яка видала їм катеґоричний наказ завернути з сеї дороги, на яку вони „неосторожно" і без порозуміння з нею задалеко загналися. Одночасно даливони доказ, що не доросли вони ще до соціяліст. студентства Чехословаччини, Німеччини, Франції і т. п., яке може співпрацювати з національним студентством в проф. союзах.

Так отже наступив розлам, одначе лиш частинний: тов. соціялісти, залишилися в „Цедусі" і на економічнім полі будуть співпрацювати з національною молодю. Повстав отже одноцілий студентський фронт в справах „жолудкових", — і українське студентство може похвалитися перед світом, що може мати між собою лише спільну миску.

Бас-Аненко.

*) Такожж. свідомою неправдою є плянове поширювання за границею і через спеціяльно висланих людей в краю вістох про якийсь реферат тов. Я. Ч. з польонофільською і антирадянською концепцією, який на конґресі не мав зовсім місця.

**) Після першої сецесії в часі 2 поо. засідань комісії зроблено в позитивній праці 2 рази стільки, що за 2 тижні „співпраці" з тов. соц.

***) Тов. Р. заявив до тов. А.: „що ви нам даєте одно з місць, де треба ґарувати!"

# ВЕРХОВИНА.

Серед незамітних здобутків духової творчости американських Українців, серед неймовірного занепаду творчого життя іміґрації, яке і так було слабо розвинене, зявляється отсе між нами музичний твір „Верховина", сольо в супроводі фортепяну, автором якого є п. Махайло Зазуляк.

Автор сих рядків не є музиком і тому не може критикувати твору п. Зазуляка з музикальної точки. Такою критикою нехай займуться ті, що є покликані до неї, а мені годиться лише висказати свою велику радість з приводу появлення „Верховини". Бо „Верховина" є не лише одна з немногих оріґінальностей духової творчости української іміґрації, але також першою властивою музичною композицією головного серед іміґрації нашого артиста-співака, що появляється саме тепер, коли всяка духова творчість іміґрації основно підупала.

„Верховина" п. Михайла Зазуляка — се перша оріґінальна музична продукція української іміґрації в Америці, яка заслугує на спеціяльну увагу нашої музичної суспільности.

Марко Скритий.

## СПРОСТОВАННЄ.

В виказі жертв на фонд Федака з 10. серпня з Ню Гейвен, Конн., зібрані паннею Агафією Бундзяк підчас представлення „Жіночий бунт", пропущено: Аделю Климковську і Івана Крушельницького, а Агафія Бундзяк доложила $5.90, а не $5.20.

Адм. „Свободи".



# ДОПИСІ

## НЮ ЙОРК, Н. Й.

Комітет Збаражчан в Ню Йорку одержав отсю відозву із Збаража:

**Відозва до Українців Збаражського повіта Сх. Галичини в Зл. Державах і Канаді.**

Повітове просвітно-культурне Товариство: „Український Дім" в Збаражи приступає сего року до будови величавого „Українського Дому". Загальні Збори дня 20-го лютого 1922 р. основали фонд: „Будови Українського дому в Збаражи". Виділ позасновував комітети збірок по селах. Однак ми не всилі самі збудувати потрібного нам повітового Українського Дому. Тому загальні збори з дня 20. лютого 1922 р., Довірочні Збори з дня 13. марта 1922 р. і Виділ „Українського Дому" відносяться з горячою просьбою до Вас, Дорогі Родимці, у далекій чужині: поможіть нам збудувати так дуже потрібний для цілого повіта Український Дім! Колись вернете на свою Рідну землицю і будете мали тревалу памятку свого побуту на еміґрації!

Збараж, дня 21. марта 1922.

ВИДІЛ:

**Др. Андрій Гаврилюк,** голова; **Сафат Шмігер,** заст. голови; **Павло Гевко,** секретар; **Андрій Данилевич,** касієр; **Стефан Байтала,** господар; **о. Алексій Заячківський,** контр. **Григ. Паращак, Олекса Данилевич, Семен Крочак.**

ЗАСТУПНИКИ ВИДІЛУ:

**Теодор Стрільбицький, Єронім Білинський, Іван Ткачук.**

НАДЗИРАЮЧА КОМІСІЯ:

**Семен Кондур, Олекса Фейцарук, Андрій Гарматюк.**

ЗАСТУПНИКИ Н. К.:

**В. Остапчук, . І.Заячківський.** (Печать).

**Громадяни Збаражчини!**

Повисша відозва кличе нас, щоби ми, українські громадяни Збаражчини сповнили свій обовязок зглядом наших братів в старім краю і помогли їм побудовати так потрібну інституцію „Український Дім".

Підписаний комітет Збаражчан в Америці, зорганізований на загальних зборах в Ню Йорку дня 28. мая 1922 р. взиває всіх громадян Збаражчини по всіх місцевостях тут в Америці організувати негайно місцеві комітети і збирати датки на ту так важну ціль.

Від дня зорганізовання комітету по нинішний день вже многі з наших громадян сповнили свій обовязок що показує виказ.

По листи і всякі інформації в тій справі звертайтеся на адресу фін. сек. **M. Kruk, 210 E. 112 St. New York, N. Y.**

По укінченню збірки всі поодинокі села Збаражчини будуть проголошені в часописях, скілько помогли в збірці на „Укр. Дім" в Збаражи.

Всі чеки і моні ордери проситься виписувати на імя касієра **Andronik Buchak, 316 E. 6th St. New York, N. Y.**

А висилайте на руки фін. секретаря М. Крука.

Для ширшої контролі про кожду висилку повідоміть рівнож і орґанізатора **S. Korpan, 245 Court St., Newark, N. J.**

ЗА КОМІТЕТ ЗБАРАЖЧАН В АМЕРИЦІ:

**К. Багрій,** предс.; **Д. Дечук,** заступник; **А. Бучак,** касієр; **В. Голубович,** заст.; **М. Крук,** секр. фін.; **П. Вакулінський,** секр. корд.; **Стефан Корпан** орґан.; **І. Демчук, О. Кольба і М. І. Крук,** тростісти; **М. Яремчук, І. Ковальчук, Т. М. Гладкий, М. Голубович, П. Ковальчук, І. Ґонта, П. Славута, О. Гудима, Д. Редчук, В. Наумович, Г. Осінчук, М. Самотис,** чл. комітету.

Виказ перший на „Укр. Дім" в Збаражи:

Нюарк, Н. Дж.: К. Багрій $20.00; І. Мазуркевич, М. Варешак, Т. Пиш, Е. Ковальчик, М. Гасай, О. Вавричук, О. Бучак і С. Корпан по $10.00; О. Кравчук, І. Туранський, А. Богачик, А. Мудровський і С. Літинський по $5.00; Б. Бучак 50 ц.; А. Бучак 25 ц.; на забаві Охрімівського комітету $5.30. — Разом $131.05.

Ню Йорк, Н. Й.: А. Бучак $20.00; М. Крук, М. І. Крук, І. Демчук, О. Кальба, П. Ковальчук і А. Загоруйко по $10.00; М. Самотис, В. Твердий, М. Яремчук, І. Ковальчук, Т. М. Гладкий, І. Ґонта, М. Голубович, М. Лисогір, В. Демчук, Д. Дячун, О. Гудима і П. Славута по $5.00; В. Голубович $1.00. — Разом $141.00.

Ч. 2. листи зібрав А. Бучак: Др. А. Борак і Марія Чайківська по $25.00; Г. Салонер Чайківська і А. Демчук по $10.00; С. Вітенко, І. Ганачівський, Л. Бучак, Марія Бучак, А. Ретьква, Розалія Ретьква Шафранських, Д. Шафранський, Анна Шафранська, О. Бойко, М. Квасниця, Я. Малик, І. Ґураль, М. Комендат і Ю. Лепаскас по $5.00; Ф. Ліпнік $1.00. — Разом $141.00.

Ч. 15, зібрав М. Крук: П. Євтух, Г. Бойко, Сем. Лисобей і М. Лисобей по $10.00; Анєлька Лисобей, С. Лисобей і Г. Пилипчук по $5.00; П. Флінта $1.00. — Разом $56.00.

Ч. 80, зібрали М. Бучак, О. Заяць і А. Біндер в Трой Н. Й.: М. Бучак $10.00; Я. Шумовський, В. Левковіч, М. Ґурнік і С. Левковіч по $5.00; О. Заяць $3.00; Я. Янчак, О. Біндер, В. Барильскі і К. Сєк по $2.00; Г. Бомба ст., Д. Мудрий, Д. Голоднюк, Г. Бомба, С. Бомба, С. Садурський, Й. Занушенко, Н. Тихона і С. Фурик по $1.00. — Разом $52.00.

Д. Редчук зібрав в Петерсон, Н. Дж.: Ф. Телевяк $10.00; Д. Редчук, Т. Зелінський, С. Атаманець і О. Комар по $5.00; А. Вишківський і Г. Ничка по $3.00; С. Ющишин і І. Атаманець по $2.00; С. Атаманець, Ф. Канциляр, В. Атаманець, К. Гаврилюк, Н. Кавецький, П. Биль і В. Дерлиця по $1.00. — Разом $47.00.

Ч. 1, зібрав Петро Ковальчук: П. Довган $10.00; І. Мазуренок, П. Кравчук, М. Панахида, П. Стрижаковські і В. Феськун по $5.00; Ф. Дуда $1.00. — Разом $38.00.

Ч. 13, зібрав Т. М. Гладкий: Т. Гладкий, А. Ткач і М. Гупало по $5.00; С. Васерман $2.05; Д. Славута і М. Грабовий по $2.00; Ф. Зінний, Ф. Ґрандус, Марія Робак, М. Ґолд і І. Шуран по $1.00. — Разом $26.55.

Ч. 3, зібрав В. Голубович: Ф. Матлай $2.00; М. Соловський $1.00; М. Клан 50 ц.; М. Крицький 25 ц. — Разом $3.75.

Ч. 7, зібрав М. Голубович: О. Бахур, Т. Марек і Пальний по $1.00. — Разом $3.00.

Н. Доктор $10.00; Г. Лановий, Т. Красновський і В. Цісецький по $5.00. — Разом $25.00.

Загальна сума $664.35.

—o—

## ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ.

**Збори в справі Українського Театру.**

Тут відбулися збори української громади в Елізабет, Н. Дж., дня 20-го серпня в справі українського театру в Америці. Збори отворив місцевий парох, о. А. Павляк і в коротенькій промові пояснив ціль зборів, як також значінне і ціль українського театру в Америці. Відтак представив п. М. Шустакевича, як референта від головного комітету укр. театру. Сей попросив вибрати уряд до перепровадження зборів, почім вибрано Теодоро Луняка на предсідателя і Олексу Нагірного на секретаря. Відтак п. М. Шустакевич представив зібраним ціль театру. Взяв примір з Великої України, як там завязався перший український театр, яку користь культурну і просвітну приніс він власне тоді, коли на Україні не можна було навіть по українськи говорити. Дальше перейшов референт і на галицьку Україну, як то в Галичині при театрі народ орґанізувався, закладав читальні, товариства, брацтва. Вказав, що власне при театрі концентрується наше українське життя. Відтак пригадав недавні події, як на Закарпатській Україні нарід прокинувся до нового життя завдяки театрови. Відтак, дав начерк для театру в Америці і переконав людий, що тут далеко лекше можна тепер театр утримати, чим в старому краю. На закінченне взивав зібраних, аби вписувалися в члени українського театру. Тут забрав голос еще раз о. А. Павляк, вказуючи на ціль і користи театру і завзивав до спільної праці і до підпертя такої інституції, якої конче потрібно нам. А тою інституцією є якраз український театр в Америці.

Дальше, на внесення о. А. Павляка, підперте М. Сохорським, щоби дискусію замкнути, а вибрати новий тимчасовий уряд, вибрано одноголосно Теодора Луняк, предсідателем; Якова Красновського, касієром, а Михайла Сохорського, секретарем.

По виборі уряду о. А. Павляк прочитав резолюцію, котру одноголосно принято, а котра звучить: Ми Українці в Елізабет, Н. Дж., зібрані на зборах 20. серпня, в гали при Савт Ст., ухвалюємо, що український театр в Америці є інституцією конечно потрібною для просвітних і культурних цілий нашої еміґрації і взиваємо цілу нашу українську еміґрацію, щоби скликали збори і підперли справу українського театру в Америці.

Наразі вписалися в члени українського театру слідуючі: о. А. Павляк і Михайло Голубець зложили по $5; деклярували по $5: М. Сохарський, Т. Луняк, Н. Чаплик, Н. Ковальчик, Я. Красновський, Ст. Задорецький, М. Романович, О. Нагірний.

Олекса. Нагірний,
секретар зборів.



**В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".**



Г. Райдер Гегард.

# ВИПРАВА ПО АФРИКАНСЬКІ СКАРБИ.

**(Продовження).**

(29)

**Голос мерців.**

„Маєр завжди казав, що він не вірить в духів", зауважив розважливо Кліфорд. „На мою думку нам нічого на далі боятися Джекоба".

„Я не дуже то певна сього тату. В божевільних настрій міняється несподівано".

Беніта мала рацію. В вечері знову зявився Джекоб Маєр, блідий на лиці і тремтячий.

„Зо мною сьогодні рано було щось наче грець" — зясував він, „се сталося в наслідок ґалюцінації, яка обхопила мене коли в мене погасла в льоху лямпа. Мені згадується, що я гадав, що бачив духа, тим часом як я дуже добре розумію, що нічого подібного нема. Я пришов сюди, бо маю справу. Панно Кліфорд, я прохаю вас дозволити мені довести вас в стан транса, щоб ви сказали, де захований скарб. А се нам необхідно знати".

„А як що я не пристану на се, пане Маєр?"

„В такім разі, я дуже шкодую, бо мені доведеться ужити заходів, щоб примусити вас до покори. Коли так, то я буду мусів забити вашого батька, упертість котрого стоїть межи нами і блискучою будучністю. Ні, Кліфорде, не простягайте вашої руки до сеї рушниці, бо я вже націлився на вас з пістола в кешені, і скоро ваша рука торкнеться тільки до неї, а стрілю."

„Добре, пане Маєр, я згодна, бо я мушу. Завтра рано ви можете спробувати загіпнотизувати мене, як що ви зможете, в тім самім місці, коло хреста в льоху".

„Ні", відповів він живо. „Місце, як ви ґадуєте, не підходить мені; а опір з вашого боку був би зайвий. Я хочу, щоб се було тут, і моє бажанне повинно переважати ваше. Вибирайте: або здійсненне моєї вимоги або смерть вашого батька. Завтра рано я прийду за відповідю і як що ви й тоді будете опіратися, то не мине і пів години, як він вже буде неживий".

Не кажучи більше ні слова, він схопився з свого місця і почав виходити задом, весь час держучи в руці націленого на Кліфорда револьвера.

„Тату", сказала Беніта, впевнившись, що він вже пішов, „сей божевільний здається справді таки хоче забити тебе".

„Авжеж, моя голубко. Як що я доживу до завтрашнього вечера, то се буде якесь надзвичайне чудо. Хіба, що може мені пощастить забити його перше, або десь сховатися від нього".

„А тож", відказала вона хутко. „Мені здається, що ти міг би се зробити. В мене виникла ідея. Я зовсім певна, що він не насмілиться увійти до печері, а ми можемо сховатися там, забравши з собою харчів. Води в нас буде до схочу, а йому нічого буде пити, поки не піде дощ. Ми будемо чекати, поки що-небудь не станеться. Він може до решти збожеволіти і заподіяти собі смерть. Або він почне нападати на нас, і тоді ми будемо боротися, як зуміємо".

Кліфорд послухав дочки, бо він знав, що ледве чи він управився-б з таким спритним і дужим хлопом, як Маєр.

Вони скоро перенесли своє маленьке добро до печері. Перш за все вони взяли більшу частину харчів, усі три лямпи і усю нафту. Вони ще раз вернулися за ведром, зброєю та одежою. Згодом вони заволікли в середину печері полотняну буду від фіри і дрова.

Коли усе було пороблене, вже було дуже пізно, вони почули таку втому, що кинулися на скинуту на купу полотняну буду, коло самісінького хреста, і враз поснули.

Коли Беніта прокинулась, лямпа вже була погасла і навколо була цілковита пітьма. На щасте вона згадала, де лежали сірники і ліхтар з вправленою свічкою. Вона зразу-ж запалила свічку і подивилася на годинник. Було вже майже шість годин.

Узявши з собою мотузка від буди і ліхтар, вона пішла до виходу. Дійшовши до останньої поворотки, де колись були двері, вона привязала мотузка з одного боку до виступу на камені, на пятнадцять цалів над землею, а з другого боку привязала його за діру вибиту в стіні, в якій колись був забитий сворень. Вона знала, що в Маєра не було ні лямпи, ні олію, а тільки самі сірники, та може ще кілька свічок. Якби він захотів увійти до печері, він би певно спіткнувся на мотузок, а се булаб їм пересторога. Повернувшися назад, вона поналагоджувала лямпи, засвітила одну з них і не чекаючи розбудження свого батька, обдивилася кругом в печері.

Властиво кажучи, се страшне місце, в якім вони отсе були, зовсім не надавалося на мешкання. Над ними стремів до гори високий, білий хрест, а в кутку на одній спільній кучі лежали кости Портуґальців. Просто них видко було розриту могилу, в якій вони були знайшли ченця; його кости, загорнені в темну одежу, ще й досі лежали в могилі. З усіх боків їх оточувала пітьма і мовчанка.

Нарешті прокинувся її батько, і вона щиро зраділа, що коло неї була жива людина. Вони посідали сухарями з водою, і Беніта почала прибірати своє добро, а Кліфорд примостився коло виходу з рушницею на поготові. За помічцю кількох полін, що вони принесли з собою до печері, Беніті пощастило напяти буду біля самісінької стіни. В середині вона порозстелювала ковдри, які мали їм бути за постелі.

Тим часом як Беніта працювала, вона раптом почула стукіт коло виходу до печері, який їй дав знати, що Джекоб Маєр зачепився за мотузок. Вона схопила ліхтар і побігла до ботька, який вже націлився до Джекоба:

„Як ви тільки увійдете, я зараз почастую вас кулею!"

Почувся голос Джекоба:

„Я зовсім не маю наміру входити; навпаки, я буду чекати, щоб ви сами вийшли звідти. Не можете-ж ви довго прожити в сій печері; страшна пітьма загубить вас". Він зареготався і пішов геть.

„Що-ж нам робити?" спитав Кліфорд. Миж не можемо жити у пітьмі, а як що він побачить у нас світло, то він напевно підкрадеться до війстя і позабиває нас".

Беніта поміркувала хвилинку:

„Ми п о в и н н і загородити вхід".

Беніта зразуж взялася до роботи і вона ніколи ще не працювала з такою щирістю, як того дня. Те камінне, яке було трохи легше, вони переносили на руках, тяжке котили поперед себе за помічцю лома. На вечір прохід був зовсім закиданий комінням. З середини мур сей було підперто кіллем, добре приладженим і впертим одними кінцями в вибої в стіні. Через те, що зроблена ними стіна було саме на поворотці, Маєр не міг підійти до неї так, щоб розбити її колом. В нього не було також і вільного пороху, а розібрати стіну руками, було, на їх погляд, не з його силою.

Вони підкочували довгий відривок дикого каменю, щоби підперти кілля. Раптом Кліфорд скрикнув:

„Я підірвав собі спину. Поможи мені дійти до буди, я мушу лягти".

З страшенною мукою дотягся він до буди, спираючись на палицю і на Беніту; він впав на ковдру і лежав скоцюрбившись від болю.

Тоді Беніті настав найгірший час з усього її життя. Здоровлє її батька гіршало з кожною годиною. До того вона не мала нічого крім сухарів, намочених в чорній каві, яку вона варила на невеличкім огни з принесених ними дровець, а иноді бульона, зробленого з волового язика, або з сушеного мяса. Крім того їй доводилось боротися зі собою: вона боялася Джекоба Маєра, а пітьми ще більше, ніж Маєра. Коло неї лежав хворий батько, з пітьми вишкірювались і сміялися кістяки, а над усім сим була темна ніч і глибока мовчанка, а в перспективі смерть або Джекоб Маєр.

Минуло ще три такиж страшних дні. Беніта не могла вже нічого їсти. Воздух в середині став ще душнійший, через дим з огнища. Безсонниці та ляк забірали в неї силу до решти.

Одного разу, коли Беніта спала біля батька, вона прокинулася від його стогнання. Була лівніч. Вона встала, підійшла до вогню, і нагріла трохи бульону. Їй на силу пощастило переконати батька, щоб він трохи зїв його, потім, почувши раптову кволість, вона решту допила сама. Опісля вона потонула в власних думках, а далі обхоплена якоюсь трівогою, знов встала і, взявши лямпу, обійшла кругом печеру. Стіна, яку вони поставили, стояла непорушена і ох! як тяжко було знати, що там за нею було свіже повітрє і сіяли ясні зірки! Вона повернулася назад, пройшовши повз вириті Джекобом ями та повз могилу сатрого монаха, до сходів коло хреста і підисши свічку високо до гори, вона почала розглядати розпятого Христа.

Вона спустилася на коліна на верхню сходку і, обхопивши руками покалічені ноги, почала палко молитися не за себе, а за тата, якого вона хотіла спасти. Наконець стратила притомність.

Раптом їй видалось, що її сон перейшов у життє і вона побачила, що вона сидить в становищі транса на сих сходах, а перед нею стоїть її тато та Джекоб Маєр. В середині її щось говорило. Ось сі слова:

„Обійми ноги Христа і потягни їх у ліворуч. Прохід внизу провадить до комірки, в якій заховане золото, а звідти на беріг ріки. Ось та таємниця, яку я, умерла Беніта, заким відійду геть, переказую тобі, живій Беніті, згідно з наказом, який я одержала".

Сі слова повторилися в свідомости Беніти тричі раз за разом. Тоді, так само раптово, як вона заснула, вона прокинулася, не забувши і одної літери. Певна річ, що се був тільки сон, викликаний тим, що її руки обіймали ноги розіпятого. Але що там говорилося? „Посунь їх у ліву руч".

Вона спробувала се зрабити, але нічо не поворушилось. Обхоплена якимсь божевільним гнівом, вона напружила усю свою силу і потягнула ще раз камінні ноги образа. Вони злегка посунулись. Тоді відразу, без ніякого зусилля з її боку, вони відхилилися від постати Христа там, де були коліна, викривши потаємні сходи, з яких віяло холодним вітром.

Беніта встала, схопила ліхтар і побігла до буде, в якій лежав її батько.

(Дальше буде)